

Les últimes lletres

Els colors i la música dels mots

VAYREDA I TRULLOL, Montserrat.

Irisacions.

Llibres del Segle. 2001.

El darrer llibre de Montserrat Vayreda, *Irisacions*, ofereix un tast, ben assaonat, de la seva poesia. Està estructurat en cinc parts –*Lluna creixent*, *Marines*, *Nadales*, *Amoroses* i *Pleniluni*–, que es corresponen amb les diferents etapes del cicle vital: hi ha composicions d'adolescència, de joventut, de maduresa. Aquests poemes, que amb l'autora han recorregut «la cinta del camí», compleixen, doncs, una funció antològica del corpus poètic de l'escriptora, en el qual queda encara interessant obra inèdita.

A la primera part, *Lluna creixent*, es produeix l'inici d'un *crescendo* que va prenent força i intensitat poètiques fins arribar a *Pleniluni*, en què la plenitud artística i humana esclata al poema.

Aquest nou llibre ressegueix les línies temàtiques i poètiques perfilades ja des de l'inici literari de Vayreda, entre les quals ocupa un lloc preeminent la presència de la terra, de la naturalesa, mai a tall de decorat, de marc estàtic, rerefons per a la breu anècdota que vehicula el poema o com a castell d'artifici preciosista; ni tampoc, únicament, com a essencialització del paisatge proper, real, reconeixible: «terra de daurades vinyes / i de planes que són mars / on es gronxen les espigues, / on la llum ratlla els xiprers / que amb urc la verticalitzen». I és que Montserrat Vayreda se sent arrelada a la terra, a la natura feta bosc i marge, riu i platja i mar oberta, pluja i vent, i muntanya i boira i sembrats. De la interiorització d'aquest sentiment, ple d'estridències vitals, en resulta una simbiosi perfecta entre el jo poètic i el paisatge. En aquesta íntima fusió, trobem, en essència, un ressò del Maragall de *Pirinenques*. Amb tot, l'autora no s'aboca a l'embaçaliment contemplatiu de poeta urbà davant d'una natura idealitzada, o exclusivament copsada de manera sensitiva, sinó que aquesta és aprehesa per l'agudesa de l'observació constant –gairebé amb l'ull i l'atenció del botànic– i de l'experiència real

d'haver sentit la terra xopa als peus enfonsats en el fang pastós del solc o de la rega.

Hi ha un altre element preeminent en aquest llibre i inherent a una filosofia de la vida: la noció d'esperança. Aquests poemes són un cant continu a l'esperança, que es projecta sobre tot allò que és viu, que batega. Ho és la renovació de la natura, en si mateixa una lliçó de vida i d'optimisme. I és, també, el que salva l'ésser humà de morir ofegat en la tristesa i en les contrarietats. «Si sento venir / algun cop la pena, / penso en l'ametller / de la meua terra, / i vull que els meus brancs / cantin: primavera!» I perquè hi ha una subtil connivència entre el jo poètic i l'element natura, tots dos es situen en el mateix pla vital: «Si l'ametller i jo / l'hivern podem vèncer, / és perquè tenim / esperança sempre / i amb saba o amb sang / encenem bandera».

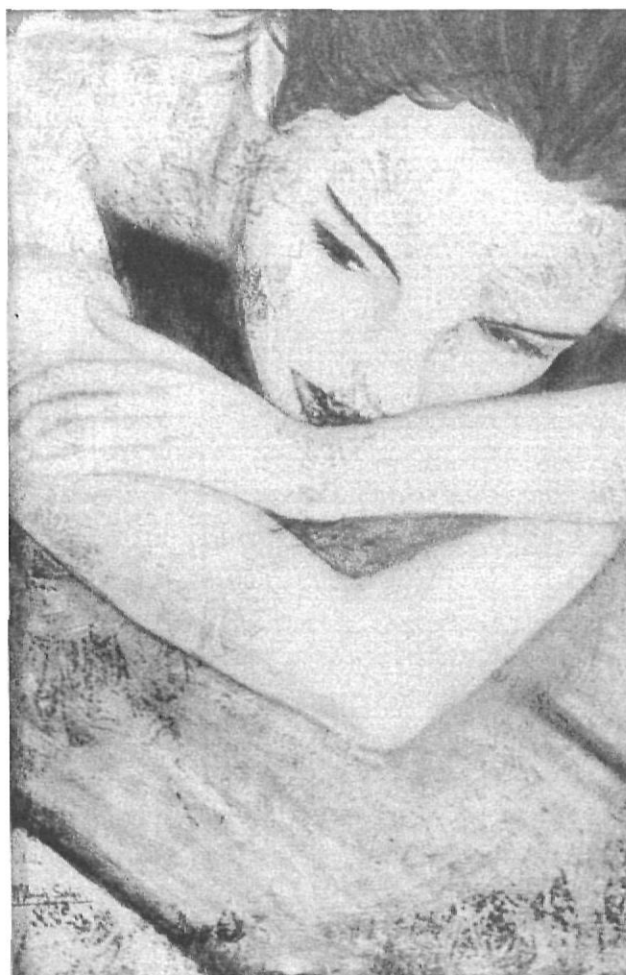
La reflexió sobre el pas del temps i la mort aboquen, certament, a la inquietud, però aquesta poesia no es recrea en la tristesa, sovint bandejada o, en tot cas, sempre matisada.

En aquesta línia temàtica, trobem algun poema en què el ressò dels simbolistes francesos es fa ben evident: *Plou* descriu una passejada sota la pluja, aconsegueix de reproduir l'efecte visual i el ritme compassat de l'aigua, a través d'un joc d'anàfores i de la cadència del vers hexasíl·lab, que va colpejant com una pluja intemporal i al·legòrica, però emmarcada en una realitat tangible: «Sota la pluja anem, / anem sota la pluja, / els arbres tenen fred / perquè han perdut la fulla. / Sota la pluja anem / anem sota la pluja, / el cel plora commós / i tot és xop d'angúnia». Aquest darrer vers trenca la plàcida descripció de la pluja per transmetre l'angoixa existencial.

El poema, descriptiu, aparentment intranscendent, no és més que el correlat objectiu de tot el que suggereix l'element insinuat, connotatiu d'aquest vers. Sota una aparent senzillesa recull tota la suggestió de la poesia simbolista i recorda Verlaine pel tractament temàtic i per la musicalitat del vers.

La plasmació del sentiment d'amor no apareix únicament en les poesies aplegades a *Amoroses* —escrites en la maduresa, i que van ser musicades—, en les quals apareix l'amor humà, casolà i, de vegades, reflex de l'amor diví. Al meu parer, en els poemes de *Marines* és on trobem representat, a cavall de l'onada i la vela blanca, l'amor més sensual: «El mar i jo som amants / i quan la nit ens convoca / mentre la llum s'esvaeix / ens submergim en la fosca / Entre nacres i coralls / fins que surt la lluna plena / i en sorprendre'ns abraçats / es va fent més lluminosa».

La poesia de Montserrat Vayreda pot emmarcar-se de ple dins la tradició catalana, tant de la poesia verdagueriana i maragalliana, com també d'aquelles formes més festives de rel neopopular que practiquen Sagarra o Tomàs Garcés; amb un segell propi, un dring especial, molt personal, que prové de la mirada que l'autora projecta sobre totes les coses, idees, instants, susceptibles d'esdevenir matèria poètica, i amb una originalitat, avui gens negligible, sustentada en la claredat expressiva d'una poesia que flueix i llisca suaument.

En diverses ocasions l'escriptora ha manifestat el seu credo literari, que recolza en una poesia diàfana, intel·ligible —«Somnio obrir camins entenedors»—, oberta a tot lector. Vet aquí perquè fuig del llenguatge alambinat, de la retòrica buida, de l'artifici gratuït. Sabem que l'obscuritat de la poesia no és sempre signe de qualitat. Però sovint ignorem la dificultat que s'amaga darrere de la senzillesa.

Si *Irisacions* —«poemes a ritme de cançó», com precisa el subtítol— invita el lector a immersir-se en la musicalitat de les paraules, també el pot seduir per la lluminositat i la intensitat dels colors, per la força de les imatges, per la plasmació nítida del missatge poètic.